

Sverre Vatnar

EØS-avtalens fordeler

EØS-avtalens fordeler

Gjennom EØS er vi med på den delen av EU-samarbeidet som på mange måter fungerer best. Det indre marked har siden starten i 1992 skapt arbeidsplasser og verdiskaping, og bidratt til utjevning mellom landene, fred og stabilitet.

EUs tidligere ambassadør til Norge og Island, Gerhard Sabathil, sa i 2004 at det ikke finnes økonomiske grunner for at Norge skal bli medlem av EU.¹ Det hadde han rett i. Årsaken er EØS-avtalen og den markedsadgangen den sikrer til vårt viktigste eksportmarked. EØS-avtalen er avgjørende for arbeidsplasser over hele landet.

Felles sosiale standarder

EUs indre marked har etablert felles sosiale standarder på en rekke områder som særlig har bidratt til å løfte standardene i Sør- og Øst-Europa. Kjønnsdiskriminering ble tatt opp gjennom en rekke direktiver på 70-tallet. EU-domstolen har i flere dommer grepet inn for å hindre diskriminering av kvinner og, enkelte ganger, av menn. Direktiv for helse-, miljø- og sikkerhetsstandarder ble vedtatt i 1991 og direktivet for fødselspermisjon ble vedtatt i 1996.² EU har dessuten vedtatt direktiver som blant annet sikrer arbeidstakernes rettigheter under større nedbemanninger, når selskaper skifter eiere, og når bedrifter går konkurs.³ Slik sett har EU og EØS i en viss grad bidratt til å spre den nordiske modellen.

Men det er også krefter som trekker i en annen retning. Fagbevegelsens bekymring for de siste EU-dommene er fullt forståelig i lys av økende arbeidsinnvandring og EUs gjennomgående vekt på de fire friheter. Vi må gjøre det vi kan for å hindre at fagbevegelsens frykt for sosial dumping blir til virkelighet, blant annet gjennom et aktivt nordisk samarbeid for å forsvare felles interesser.

Vekst og arbeidsplasser

Gjennom EØS er vi med på EUs viktigste freds- og solidaritetsprosjekt. Det indre marked bygger ned handelshindre og gjør kontakt over landegrensene lettere, på en måte som skaper økt forståelse mellom landene i mellom og som gjør konflikt mer kostbart og mindre sannsynlig.

Det indre marked har skapt vekst og arbeidsplasser i landene som deltar.⁴ Inntektsulikhetene mellom land i EU har blitt mindre siden 80-tallet. Dette er i tråd med økonomisk teori som sier at innføring av et indre marked og fjerning av handelsbarrierer kan føre til at landene kan spesialisere seg til det de er best til, og at lønnsnivå og kapitalavkastning i landene vil nærme seg hverandre.⁵ De delene som ikke er omfattet av EØS, slik som EUs landbrukspolitikk, fiskeripolitikk, distriktpolitikk eller eurosamarbeidet, kan ikke vise til de samme gode resultatene når det gjelder å skape vekst.

Konkurranspolitikken er i hovedtrekk en annen positiv side ved det indre marked og EØS. En velfungerende konkurransepolitikk overfører makt fra de få og rike til de mange og mindre velstående, fra store bedrifter til små bedrifter. Konkurranse sikrer forbrukerne de

EØS-avtalens fordeler

Nei til EU arbeidsnotat nr. 2/2011, utgitt juni 2011. Bestilling / nedlasting: www.neitileu.no.

Forfatter: Sverre Vatnar, politisk rådgiver (finans) for KrFs stortingsgruppe.

Forsideillustrasjon: Nei til EU.

Notatet er utarbeidet på oppdrag fra Nei til EUs arbeidsgruppe om EØS.

Innholdet i notatet står for forfatterens egen regning.

beste produktene til de laveste prisene, og er en drivkraft som får bedriftene til å drive innovasjon og nyskaping og derigjennom sikre verdiskaping, velferd og arbeidsplasser.

Et nasjonalt kompromiss

EØS-avtalen gir oss en mulighet til å reservere oss mot saker som strider mot våre interesser. KrF tok dissens i regjering når det gjaldt implementeringen av direktivet om patent på liv, fordi vi mener dette bryter med grunnleggende verdier i vårt samfunn. Vi vil være innstilt på å bruke reservasjonsretten igjen i andre saker som er i strid med viktige norske verdier og interesser, for eksempel mot datalagringsdirektivet.

EØS-avtalen er ikke perfekt, men den er et viktig nasjonalt kompromiss som har bred støtte i folket. I en meningsmåling i Nationen i desember i fjor får EØS-avtalen støtte fra 56,2 prosent av velgerne, mens bare 22,3 prosent vil si opp avtalen.

Dersom vi hadde vært EU-medlemmer, ville vi fått formell stemmerett, men i praksis svært begrenset økt innflytelse over EØS-sakene. Disse sakene er dessuten stort sett tekniske harmoniseringer, hvor Norge i hovedsak har felles interesser med EU-landene uansett. Samtidig ville et EU-medlemskap gitt vesentlig mindre innflytelse over sentrale deler av norsk politikk som ikke er omfattet av EØS-avtalen. Det gjelder områder som landbruk, fisk, valuta/rente og energi, hvor Norge har interesser som skiller seg fra EU-flertallet og der vi i dag bestemmer politikken på selvstendig grunnlag. Vi ville også miste utenrikspolitisk handlefrihet, blant annet i internasjonal fredsmekling. Samlet sett ville derfor det norske folk ved et EU-medlemskap fått mindre innflytelse over sentrale saker for landet, ikke mer.

Alternativet til EØS er i manges øyne EU-medlemskap. Dersom det sås tvil om EØS-avtalen, vil det være en risiko for at resultatet blir EU-medlemskap. En meningsmåling utført for et par år siden viser at 47,2 prosent av velgerne sier ja til EU-medlemskap, mens 41 prosent sier nei, dersom EØS skulle ryke.⁶ Det er en risiko vi ikke bør utsette oss for.

Noter

- 1) Aftenposten 4. januar 2004.
- 2) Liebfried, S (2005). "Social Policy. Left to the Judges and the Markets?" i Wallace, Wallace og Pollack (red.) "Policy-Making in the European Union", Oxford University Press.
- 3) Rhodes, M. (2005). "Employment Policy. Between Efficacy and Experimentation" i Wallace, Wallace og Pollack (red.) "Policy-Making in the European Union", Oxford University Press.
- 4) Europakommisjonen (2003). The Internal Market – Ten Years without Frontiers. Commission Staff Working Paper. SEC(2002) 1417.
- 5) Overman, Henry og Karen Midelfart-Knarvik. 2002. "Delocation and European integration – is structural spending justified?". *Economic Policy* (Oktober).
- 6) Bergens Tidende, 14. januar 2009.